

การจัดการพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิง
วัฒนธรรม

Management of Museum and Cultural Heritage of Wat Phra That
Doi Saket as a Learning Site and a Site for Cultural Tourism

ณัฐริกรานต์ แก้วนิล

สราวุธ รูปิน คณะวิจิตรศิลป์ และ นันทวรรณ ม่วงใหญ่

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด 2. เพื่อศึกษาภูมิหลังความเป็นมา การบริหารจัดการ และสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด และ 3. เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสังเกตการณ์ และแบบสนทนากลุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน/รูป ผลการศึกษาพบว่า ประวัติความเป็นมาและสังคมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด มีการสร้างบ้านเรือนอาศัยอยู่บริเวณเชิงดอยสะเก็ด จึงเกิดเป็นวิถีชีวิตของชุมชนตลาดขนาดใหญ่และเป็นจุดศูนย์กลางของอำเภอดอยสะเก็ด มีกลุ่มคนจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน จึงเกิดเป็นวิถีชีวิตชุมชนคนดอยสะเก็ด พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด มีมรดกวัฒนธรรมที่มีคุณค่าและความสำคัญในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การดำเนินการของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีปัญหาในส่วนของ การจัดแสดงศิลปวัตถุและในส่วนของ การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ ดังนั้นการนำเสนอรูปแบบการจัดการของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1. การปรับปรุงรูปแบบการจัดการแสดงของพิพิธภัณฑ์ ควรมีปรับปรุงการจัดแสดงนิทรรศการและการกำหนดหัวข้อเรื่องการจัดแสดงเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน ตามทฤษฎีการจัดการความรู้ แนวคิดการออกแบบนิทรรศการ และแนวคิดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม 2. การปรับปรุงแบบการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ควรให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์ ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม, วัดพระธาตุดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่.

Abstracts

The research “Management of Museum and Cultural Heritage of Wat Phra That Doi Saket as a Learning Site and a Site for Cultural Tourism” aims to study historical, social, and

cultural contexts of Choeng Doi community and Wat Phra That Doi Saket, including the background of the museum in order to present the management methods for the museum and cultural heritage of Wat Phra That Doi Saket as a learning site and a site for cultural tourism. This research is a qualitative research. The tools used in the data collection consist of the interview, field observation and focus group discussion. The study found that, in terms of history and society of Ban Choeng Doi community and Wat Phra That Doi Saket, many people have settled at the foothill of the Doi Saket area and the large market becomes the center of Doi Saket District. Moreover, people from various ethnic groups are parts of Doi Saket community. Wat Phra That Doi Saket folk museum contains valuable history and cultural heritage so it can be a learning site and cultural tourism attraction. The operation of the museum has problems about displaying the artifacts and the management of the museum. The method of management for the museum and cultural heritage of Wat Phra That Doi Saket consist of two parts of management model. The first part is museum display management, the exhibition should be improved in order to achieve as a learning site and a site for cultural tourism with concepts of knowledge management, exhibition design, and cultural heritage management. The second part is the pattern of management for the museum. The locals in the community should be able to participate as the committee of the museum with concepts of community participation and cultural tourism management.

Keyword: Museum and Cultural Heritage, Wat Phra That Doi Saket Chiang Mai.

บทนำ

พิพิธภัณฑ์ในความเข้าใจโดยทั่วไป คือสถานที่จัดแสดงศิลปวัตถุและโบราณวัตถุ เพื่อการอนุรักษ์และสงวนรักษา โดยมีได้มุ่งหวังการคำกำไร มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษา และสุนทรียภาพ มีการดำเนินงานโดยคณะบุคคลที่เป็นมืออาชีพ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่แสวงหาวัตถุสิ่งของเข้ามาเป็นสมบัติของพิพิธภัณฑ์ และทำหน้าที่ดูแล บำรุงรักษา อนุรักษ์ ค้นคว้า วิจัย ทารายละเอียดวัตถุสิ่งของเหล่านั้น ทำการจัดแสดงและเผยแพร่แก่สาธารณชน พิพิธภัณฑ์ยังรวมถึงแกลเลอรีที่จัดแสดงอย่างถาวร แหล่งโบราณสถานทางธรรมชาติวิทยา แหล่งโบราณคดี และแหล่งทางชาติพันธุ์วิทยา อีกทั้งโบราณสถานทางประวัติศาสตร์และสถานที่ที่มีลักษณะเป็นพิพิธภัณฑ์ในตัวเองโดยธรรมชาติ ซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์และปลูกฝังความรู้ความเข้าใจ สถาบันที่จัดแสดงเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิต ได้แก่ สวนพฤกษศาสตร์ สวนสัตว์ สถานที่เลี้ยงสัตว์น้ำ บริเวณสงวนสิ่งมีชีวิต วนอุทยาน สถานที่ธรรมชาติที่จัดไว้เป็นเขตสงวน รวมทั้งศูนย์วิทยาศาสตร์และหอดาราศาสตร์ (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2530 : 6)

การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย โดยนโยบายของทางภาครัฐ ผ่านหน่วยงานราชการและกลไกทางการต่างๆ ที่ได้ให้ความสนใจแก่การเก็บรวบรวมวัตถุสิ่งของในท้องถิ่น และสนับสนุนให้เกิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่ๆ อย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การเรียนรู้ ขึ้นตามหัวเมืองต่างๆ ในภูมิภาค และในระดับชุมชนในท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของการนำเสนอเพื่อให้เป็นภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ระดับมหภาค (สมลักษณ์ เจริญพจน์.

2539. 58) อีกทั้งการพัฒนาจากหน่วยงานของรัฐหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำเนิดพิพิธภัณฑ์ หรือศูนย์วัฒนธรรมขึ้นในท้องถิ่น รวมทั้งนโยบายการพัฒนาวัดของกรมศาสนา ได้แก่ การปรับปรุงสภาพวัดและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของวัด เพื่อสนับสนุนให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน นอกจากนี้เกณฑ์การจัดวัดเข้าสู่ทำเนียบวัดพัฒนาตัวอย่าง โดยหน้าที่หนึ่งของวัดที่ต้องทำ คือ การพัฒนาด้านศาสนวัตถุ ส่วนอีกพันธกิจหนึ่งก็คือ การพัฒนาเขตสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งเป็นบริเวณที่วัดทำไว้เพื่อสงเคราะห์แก่ประชาชน เพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชน นอกเหนือจากโรงเรียนพระปริยัติธรรมและห้องสมุดแล้ว พิพิธภัณฑ์ก็ถือว่าเป็นงานที่อยู่ในขอบข่ายของการพัฒนาวัดด้วยกัน (กองพุทธศาสนสถาน. 2526 : 191)

พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น หรือ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นสถานที่รวบรวมหรือจัดแสดงหลักฐานทางโบราณวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ วัตถุทางวัฒนธรรม รวมทั้งความรู้ภูมิปัญญา เรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นที่มีอยู่หรือเคยมีอยู่ในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งอาจจะเป็นที่ บ้านเรือน สิ่งก่อสร้างสมัยโบราณที่อายุรูปแบบทางศิลปะ สถาปัตยกรรมหรือประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาร่องรอยของชุมชนนั้นๆ ที่เรียกโดยรวมว่า โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี หรืออาคารสถานที่อื่นใดที่แสดงถึงนัยสำคัญทางวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นให้คนในชุมชนและคนนอกชุมชนรับรู้และเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ โดยพิพิธภัณฑ์ประเภทนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากคนในท้องถิ่นจัดตั้งขึ้น โดยใช้ของที่มิอยู่ในท้องถิ่น กำลังทรัพย์ของท้องถิ่น เป็นคลังสะสมภูมิปัญญาที่บรรพชนได้สร้างสรรค์ไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา โดยมีเป้าหมายให้คนในท้องถิ่นได้รู้จักตนเองเป็นสำคัญ (กองพุทธศาสนสถาน. 2526 : 192)

พิพิธภัณฑ์วัด เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งวัดได้ทำหน้าที่ ในการบริหารดำเนินงาน จัดตั้งขึ้นและจัดแสดงวัตถุในบริเวณวัด พิพิธภัณฑ์วัดหลายแห่งได้เกิดขึ้นจากพระสงฆ์และคนในท้องถิ่น ที่ต้องการเล่าถึงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่แตกต่างจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติที่เน้นด้านโบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์วัดบางแห่งก็ตั้งขึ้นเพื่อเก็บรักษาโบราณวัตถุที่ขุดค้นพบได้ในบริเวณใกล้เคียง (ศิริพร ศรีสินธุ์ไธ. 2551 : 24) ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์วัดในประเทศไทยมีจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่สามารถจัดกลุ่มตามประเภทประเด็นการนำเสนอได้เป็นสองกลุ่ม คือ พิพิธภัณฑ์วัดประเภทที่นำเสนอประเด็นเนื้อหาเป็นเรื่องราว เช่น เรื่องศาสนา คัมภีร์ ชีวประวัติของพระภิกษุสงฆ์ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เป็นต้น ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ พิพิธภัณฑ์ที่เน้นการรวบรวมวัตถุต่างๆ แล้วนำมาแบ่งแยกเพื่อจัดแสดงซึ่งจะพบพิพิธภัณฑ์ประเภทนี้อยู่จำนวนมาก แต่ทั้งนี้ พิพิธภัณฑ์วัดโดยมากจะจัดตั้งขึ้นเพื่อแสดงวัตถุประเภทต่างๆ ที่ทางวัดได้เก็บสะสมครอบครองดูแล และอีกส่วนได้รับการบริจาคจากประชาชน ซึ่งพิพิธภัณฑ์วัดไม่มีความจำเป็นในการนำเสนอเรื่องราวหรือจัดแสดงวัตถุที่เกี่ยวข้องกับศาสนาหรือวัดเสมอไป บางแห่งจัดแสดงเครื่องมือเครื่องใช้ ในการประกอบอาชีพ และวัตถุที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน พิพิธภัณฑ์วัดส่วนใหญ่มักเริ่มขึ้นจากการระดมเก็บรวบรวมวัตถุต่างๆ และ ทำการแบ่งประเภทวัตถุเพื่อนำเสนอ เนื่องจากเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ชาวบ้านจัดแสดงเอง ทำให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่เน้นวัตถุมากกว่าเนื้อหา ขาดวิธีการนำเสนอและการถ่ายทอดข้อมูลที่ที่วัตถุส่วนใหญ่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์วัด นอกเหนือจาก ศาสนวัตถุหรือวัตถุที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีวัตถุที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตประจำวันในอดีต ส่วนใหญ่จะมีลักษณะเด่นแตกต่างกันออกไปตามภูมิภาค (ต่อจรัส พงษ์สาลี. 2547 : 44-45)

พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตั้งอยู่ในวัดพระธาตุดอยสะเก็ดพระอารามหลวง ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพิพิธภัณฑสถานที่เน้นทางด้านประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาชาวบ้าน การก่อตั้งโดย พระราชโพธิวรคุณ (พ่ายพ ฐิตปุญโญ) เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสะเก็ด และเจ้าคณะอำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งท่านได้มองเห็นคุณค่าและความสำคัญในการศึกษาเรียนรู้ วิถีชีวิตของคนในอดีต เพื่อให้ลูกหลานและเยาวชนรุ่นใหม่ได้ศึกษาเรียนรู้ ท่านจึงได้ก่อตั้งพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ขึ้นในปี พ.ศ. 2546 โดยได้รับบริจาคข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ มาจากชาวบ้านทั้งจากคนในชุมชนและนอกชุมชน ทางวัดได้มีการรวบรวมวัตถุสิ่งของ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวอำเภอดอยสะเก็ดในอดีตและจัดแสดงไว้ในพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านของวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ซึ่งได้รวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ และโบราณวัตถุที่หายาก มาเก็บรวบรวมไว้เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ทั้งนี้ข้าวของเครื่องใช้ของคนในอดีตล้วนมีคุณค่าและเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านในการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง การประกอบอาชีพตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน รวมทั้งสิ่งของที่ชุมชนนำมาถวายพระ และใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งปัจจุบันไม่ได้ใช้งานแล้ว ทางวัดก็ได้นำเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้าน เพื่อสะท้อนให้เห็นความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อวัดและพระพุทธศาสนา เพื่อให้คนรุ่นหลังและประชาชนทั่วไปได้เข้าร่วมมาศึกษาเรียนรู้

จากการสังเกตการณ์สภาพทางกายภาพของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พบว่าปัญหาที่สำคัญของการจัดการในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ คือ การจัดแสดงและการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถาน ในส่วนของปัญหาการจัดการแสดง พบว่ามีปัญหาในการจัดแบ่งหมวดหมู่วัตถุ การจัดทำทะเบียนวัตถุ การจัดวางสิ่งของ การจัดนิทรรศการ และป้ายคำบรรยายวัตถุที่จัดแสดง เป็นต้น ในส่วนของปัญหาการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถาน พบว่ามีปัญหาในด้านบุคลากร ซึ่งในปัจจุบันมีเพียงท่านเจ้าอาวาสเป็นผู้บริหารงานพิพิธภัณฑสถานเพียงผู้เดียวและยังไม่มีโครงสร้างคณะกรรมการบริหารงานของพิพิธภัณฑสถาน รวมทั้งปัญหาทางด้านงบประมาณในการปรับปรุงและซ่อมแซมอาคารพิพิธภัณฑสถาน การเปิดให้บริการของพิพิธภัณฑสถาน และคนบรรยายให้ข้อมูลวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับตำนานพระธาตุดอยสะเก็ด สถานที่สำคัญภายในวัดพระธาตุดอยสะเก็ด และประวัติศาสตร์ของชุมชนพระธาตุดอยสะเก็ด

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด รวมทั้งศึกษาภูมิหลังความเป็นมา การบริหารจัดการ และสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรมวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อีกทั้งเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม และได้มีส่วนร่วมในการจัดการ อนุรักษ์ และสืบต่อมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาภูมิหลังความเป็นมา การบริหารจัดการ และสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุ ดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่ง เรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาในรูปแบบสหสาขาวิชาการ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบ พรรณนา เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระ ธาตุดอยสะเก็ด ตลอดจนภูมิหลังความเป็นมา การบริหารจัดการ และสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุ ดอยสะเก็ด เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็น แหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ขั้นตอนการดำเนินงาน

กระบวนการศึกษาประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาภาคเอกสาร จากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่างๆ
- ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาภาคสนาม เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทางกายภาพของชุมชน พิพิธภัณฑสถานและ มรดกวัฒนธรรมของวัดพระธาตุดอยสะเก็ด
- ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ดที่ เหมาะสม เพื่อปรับปรุงการจัดแสดงและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด
- ขั้นตอนที่ 4 เสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอย สเก็ด เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยเรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการ สนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาคั้งนี้ มี 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 พระสงฆ์ คณะกรรมการวัด และชาวบ้านใน ชุมชน กลุ่มที่ 2 โรงเรียน สถาบันการศึกษา เทศบาล และภาคการท่องเที่ยว กลุ่มที่ 3 นักวิชาการ ทำการคัดเลือก ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 30 คน/รูป

กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามรูปแบบการวิจัย การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการ สนทนากลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระ ธาตุดอยสะเก็ด รวมทั้งความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการ และสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑ สถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ผู้ให้ข้อมูลมี 3 กลุ่ม รวมทั้งหมด 30 คน/รูป โดยทำการคัดเลือกคั้งนี้

กลุ่มที่ 1 พระสงฆ์ คณะกรรมการวัด และชาวบ้านในชุมชน ประกอบด้วย เจ้าอาวาสวัดพระธาตุ ดอยสะเก็ด, พระสงฆ์ผู้ดูแลพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด, ผู้ใหญ่บ้านชุมชนบ้านเชิงดอย, คณะกรรมการ

วัด, กรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภออดอยสะเก็ด, ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภออดอยสะเก็ด, และชาวบ้านในชุมชนบ้านเชิงอดอย

กลุ่มที่ 2 โรงเรียน สถาบันการศึกษา เทศบาล และภาคการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ตัวแทนจากโรงเรียนบ้านเชิงอดอย, ตัวแทนจากโรงเรียนอดอยสะเก็ดวิทยาคม, ตัวแทนจากเทศบาลตำบลเชิงอดอย, ตัวแทนจากเทศบาลตำบลอดอยสะเก็ด, ตัวแทนจากชุมชนท่องเที่ยวบ้านลงเหนือและบ้านลงใต้

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการ ประกอบด้วย นักวิชาการด้านพิพิธภัณท์ชุมชน และอาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการเก็บและรวบรวมข้อมูล คือ

(1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงอดอยและวัดพระธาตุอดอยสะเก็ด รวมทั้งภูมิหลังความเป็นมา การบริหารจัดการและสภาพปัญหาของพิพิธภัณท์พื้นบ้านวัดพระธาตุอดอยสะเก็ด

(2) แบบสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการสังเกตการณ์ภาคสนาม เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทางกายภาพของชุมชน พิพิธภัณท์และมรดกวัฒนธรรมของวัดพระธาตุอดอยสะเก็ด รวมทั้งลักษณะความร่วมมือและศักยภาพความเข้มแข็งของชุมชน

(3) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการพิพิธภัณท์และมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุอดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ

1. การเก็บข้อมูลภาคเอกสาร

เป็นการศึกษาข้อมูลจากหนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ เอกสารต่างๆ (Document Study) ทำการศึกษาค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนบ้านเชิงอดอยและวัดพระธาตุอดอยสะเก็ด ตลอดจนภูมิหลังของพิพิธภัณท์พื้นบ้านวัดพระธาตุอดอยสะเก็ด รวมทั้งแนวคิดและทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จาก สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, หอสมุดคณะวิจิตรศิลป์ และหอสมุดประชาชนอำเภออดอยสะเก็ด

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ชุมชนบ้านเชิงอดอยและพิพิธภัณท์พื้นบ้านวัดพระธาตุอดอยสะเก็ด เพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการจัดแสดงของพิพิธภัณท์พื้นบ้านวัดพระธาตุอดอยสะเก็ด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ประกอบภาพถ่าย ลายเส้นและแผนผัง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากภาคเอกสารและภาคสนาม ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตลอดจนภูมิหลังความเป็นมา การบริหารจัดการ และสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด นำมาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบการจัดการที่เหมาะสม และนำเสนอรูปแบบการจัดแสดงและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้การเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ด้านระยะเวลา

การศึกษานี้ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ใช้เวลาทั้งสิ้น 6 เดือน โดยเริ่มจากการนำเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2563 – เดือนเมษายน 2564

พื้นที่วิจัย

การศึกษานี้ ทำการศึกษาพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด พระอารามหลวง หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีการสร้างบ้านเรือนและชุมชนบริเวณเชิงดอยสะเก็ด โดยเริ่มต้นมาจากการเกิดขึ้นของตลาด เป็นจุดแลกเปลี่ยนสินค้าและเป็นสถานที่หยุดพักของพ่อค้าวัวต่าง ก่อนที่จะเดินทางเข้าไปค้าขายในอำเภอเมืองเชียงใหม่ และเป็นเส้นทางการค้าขายระหว่างเชียงใหม่ – เชียงราย จึงเกิดเป็นวิถีชีวิตของชุมชนบ้านเชิงดอย ชุมชนจนกลายเป็นตลาดขนาดใหญ่และเป็นตลาดประจำอำเภอดอยสะเก็ด ซึ่งปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านเชิงดอยจึงกลายเป็นศูนย์กลางของอำเภอดอยสะเก็ด เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอดอยสะเก็ดและมีกลุ่มคนจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์เข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน

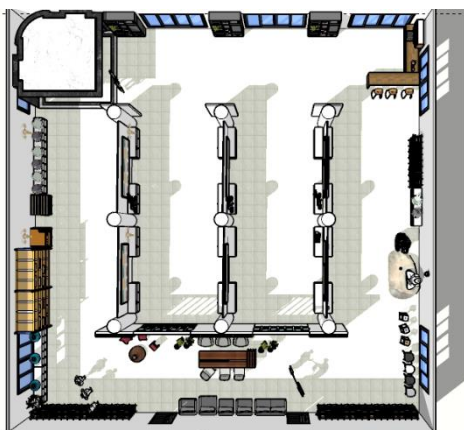
พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด เป็นพิพิธภัณฑสถานที่เน้นทางด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ความเป็นมาของพิพิธภัณฑสถานเริ่มต้นขึ้นมาจากแนวคิดของท่านเจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ได้พิจารณาเห็นว่าวัตถุสิ่งของเครื่องใช้เพื่อยังชีพของคนในอดีต ล้วนเกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของมนุษย์ เพื่อดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง และเพื่อความอยู่ดี กินดี ตามวิถีชีวิตของคนดอยสะเก็ด โดยสิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานเป็นข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ทางวัดได้รับบริจาคมาจากชาวบ้านทั้งจากในชุมชนโดยรอบพระธาตุและจากภายนอกชุมชน พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้เปิดปรับปรุงไปตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2560 รวมเป็นระยะเวลา 3 ปี เนื่องจากมีน้ำรั่วลงมาจากด้านบนอาคาร ทางวัดได้พยายามแก้ไขแต่ก็ยังไม่เป็นผลสำเร็จ และยังรองบประมาณในส่วนของปรับปรุงอาคารเพื่อให้สามารถเปิดเข้าชมได้อีกครั้ง

อีกทั้งพิพิธภัณฑสถานยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดแสดงและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน จากการเก็บข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของภาคประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่มต่อทิศทางการจัดการที่เหมาะสมของพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ในประเด็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการจัดการพิพิธภัณฑสถานและมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ได้ขอความคิดเห็นดังนี้ (1) ปัญหาการจัดการแสดงของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ควรปรับปรุงการจัดแสดงเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายในการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน (2) การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ควรให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์

ดังนั้นจึงเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรมวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ประกอบด้วยการเสนอรูปแบบการจัดการ 2 ส่วน ได้แก่ การเสนอรูปแบบปรับปรุงการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ด้วยทฤษฎีการจัดการความรู้ แนวคิดการออกแบบนิทรรศการ และแนวคิดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม และการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ด้วยแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในส่วนของการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด เนื้อหาของนิทรรศการควรมีการจัดลำดับเนื้อหาและเรื่องราวการนำเสนอใหม่ เพื่อให้เกิดความน่าสนใจในการศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งเพื่อให้ศิลปวัตถุเกิดความน่าสนใจและนำเข้าไปศึกษาหาความรู้ การกำหนดหัวข้อเรื่องของการจัดแสดง จะใช้ข้อมูลจากการศึกษาความเป็นมาของชุมชนและวัดพระธาตุดอยสะเก็ด มาเป็นหัวเรื่องหลักในการกำหนดเนื้อหาหลักและกรอบของการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนและวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเสนอให้มีการกำหนดหัวข้อเรื่องการจัดแสดง (Exhibition Title) คือ “วิถีชีวิตชุมชน คนดอยสะเก็ด” เพื่อให้สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวดอยสะเก็ด ที่มีประวัติความเป็นมาของการสร้างชุมชน จนกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่และเป็นศูนย์กลางของอำเภอดอยสะเก็ดในปัจจุบัน อีกทั้งเพื่อให้คนในชุมชนและเยาวชนได้ศึกษาถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญา ภูมิหลัง และวิวัฒนาการความรู้ตั้งแต่อดีตมาจนถึงในรุ่นปัจจุบัน รวมทั้งเพื่อเก็บรักษามรดกภูมิปัญญาอันมีค่าเหล่านั้นและถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

ภาพลายเส้นที่ 1 ลักษณะของการออกแบบนิทรรศการในอาคารพิพิธภัณฑ์ลักษณะของการออกแบบ
(ที่มา: อนุรักษ์รัตน แก้วนิล)

การจัดแสดงนิทรรศการในอาคารพิพิธภัณฑ์ ทำการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ห้องจัดแสดงนิทรรศการให้แยกจากกัน โดยแบ่งเป็นห้องนิทรรศการ ตามหัวเรื่องของการออกแบบจัดแสดงนิทรรศการ เนื่องจากบริเวณตรงกลางของอาคารมีเสาเป็นจำนวนมาก จึงไม่เหมาะที่จะทำเป็นทางเดิน โดยในการแบ่งกันห้องนิทรรศการจะใช้ผนังเบาหรือสมาร์ทบอร์ด เป็นตัวกั้นเพื่อแบ่งพื้นที่ห้องนิทรรศการ

ภาพลายเส้นที่ 2 ลักษณะของการออกแบบบริเวณด้านจุดลงทะเบียน
(ที่มา: ณิชฐิกรานต์ แก้วนิล)

ในส่วนของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่พื้นบ้านวัดพระธาตุตอดอยสะเก็ด เสนอรูปแบบองค์ประกอบของฝ่ายบริหารในโครงสร้างของการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ที่พื้นบ้านวัดพระธาตุตอดอยสะเก็ด อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ หัวหน้าพิพิธภัณฑ์หรือภัณฑารักษ์พิพิธภัณฑ์ ฝ่ายธุรการและประสานงาน ฝ่ายวิชาการและให้คำปรึกษาในการดำเนินงาน ฝ่ายดำเนินงาน ซึ่งจะต้องประกอบด้วยหลายฝ่ายเข้ามาช่วยกันทำงาน ซึ่งประกอบด้วย 3 ฝ่ายย่อย ได้แก่ ฝ่ายวัด ได้แก่ พระสงฆ์ ฝ่ายชาวบ้าน ได้แก่ คณะกรรมการวัด ฝ่ายโรงเรียน ได้แก่ ครูและนักเรียนของโรงเรียนในบริเวณใกล้เคียง มาช่วยกันดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชน

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยสรุปได้ดังนี้ จากการศึกษาประวัติศาสตร์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านเชิงดอยและวัดพระธาตุตอดอยสะเก็ด พบว่าชุมชนบ้านเชิงดอย เป็นชุมชนที่มีศักยภาพและความเข้มแข็งในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและงานด้านวัฒนธรรมของวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้จากการประชาชนในชุมชนได้ร่วมมือดำเนินกิจกรรมและงานประเพณีของวัดได้เป็นอย่างดี รวมทั้งวัดพระธาตุตอดอยสะเก็ดมีศักยภาพในการจะพัฒนาพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นวัดประจำอำเภอตอดอยสะเก็ดและชุมชนให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของวัดเป็นอย่างดีโดยตลอด

การศึกษามิหลังความเป็นมา การบริหารจัดการ และสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑ์ที่พื้นบ้านวัดพระธาตุตอดอยสะเก็ด พบว่า ภายในพิพิธภัณฑ์มีการจัดแสดงข้าวของ เครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ และใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของชาวบ้าน แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานแล้วจึงนำมาถวายวัดและบริจาคให้แก่พิพิธภัณฑ์ รวมทั้งศิลปวัตถุที่วัดเคยใช้งาน

ในพิธีกรรมต่างๆ แต่ปัจจุบันไม่ได้ใช้งานแล้ว จึงนำมาเก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ ศิลปวัตถุที่จัดแสดง เกี่ยวกับเครื่องใช้พื้นบ้าน และพบว่าพิพิธภัณฑ์มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดแสดงและการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

การศึกษาความคิดเห็นข้อเสนอแนะของภาคประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาจึงได้เลือกรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด เพื่อให้ประสบความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ของการเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จึงได้เสนอรูปแบบการจัดการ ได้แก่ 1) การเสนอรูปแบบการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ด้วยทฤษฎีการจัดการความรู้ แนวคิดการออกแบบนิทรรศการ และแนวคิดการจัดการมรดกทางวัฒนธรรม 2) การเสนอรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ด้วยแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การศึกษาในครั้งนี้พบว่าสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิขรินทร์ เสวตดิหารี (2556) เรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดร่องเมิงอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดร่องเมิงให้ยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งจะประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การจัดการแสดงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดร่องเมิง และการเสนอรูปแบบการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดร่องเมิงอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยแนวคิดของการจัดการบริหารพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น แนวคิดการจัดการความรู้ และแนวคิดของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดร่องเมิงอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษฎา ตัสมมา (2557) เรื่อง การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่ารูปแบบการจัดการที่เหมาะสมของการจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุพรรณ จะต้องสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ และขอความร่วมมือกับชาวบ้านในชุมชน หน่วยงานในท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน และสถานศึกษา เข้ามาช่วยในด้านต่างๆ เพื่อให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารดูแลพิพิธภัณฑ์จัดการองค์ความรู้เรื่องราวของโบราณวัตถุ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีศักยภาพและมีคุณค่าในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ล้วนเป็นสิ่งที่มีความค่าทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาของชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของผู้คนในอดีต การศึกษาในครั้งนี้เพื่อนำเสนอรูปแบบและวิธีการจัดการพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรมของวัดพระธาตุดอยสะเก็ด เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนและการพัฒนาวัดพระธาตุดอยสะเก็ดต่อไป อีกทั้งเพื่อให้พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ได้มีองค์ความรู้ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของอำเภอดอยสะเก็ด และจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาเรื่อง “การจัดการพิพิธภัณฑ์และมรดกวัฒนธรรม วัดพระธาตุดอยสะเก็ดให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้เกิดคุณค่า (Values) เกิดการอนุรักษ์ (Conservation) และเกิดการพัฒนา (Development) ตลอดจนเพิ่มพูนมูลค่า (Value Added) ของศิลปวัตถุ และโบราณวัตถุที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ซึ่งเป็นศิลปวัตถุที่มีความค่าทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาของชุมชน ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของ

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตทัศน์เชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”

วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ณ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้คนในอดีต ดังนั้นข้อเสนอแนะจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลในเชิงลึกของศิลปวัตถุที่จัดแสดง เพื่อการนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์แก่คนที่สนใจ รวมทั้งเด็กเยาวชน คนรุ่นหลังได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

กองทัพศาสนา. (2526). **วัดพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.

โกวิท พวงงาม. (2552). **กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม**. กรุงเทพมหานคร : มิสเตอร์ก็อปปี.

จินตวีร์ เกษมสุข. (2554). **การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ต่อจรัส พงษ์สาลี. (2547). **พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นในประเทศไทย: รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ธนิก เลิศชาญฤทธ์. (2559). **การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. (2530). **พิพิธภัณฑ์วิทยา [Museology]**. กรุงเทพมหานคร : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2561). **พิพิธภัณฑ์และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2551). **พิพิธภัณฑ์ภาคสนาม ประสบการณ์จากคนลงทำ**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

สมลักษณ์ เจริญพจน์. (2539). **พัฒนาการพิพิธภัณฑ์สถานตามแนวพระราชดำริในพระมหากษัตริย์ไทยกับการพิพิธภัณฑ์**. กรุงเทพมหานคร : กราฟิเคพอร์แมท.

สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร. (2550). **คู่มือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 3)**. กรุงเทพมหานคร : กราฟิเคพอร์แมท.

วิทยานิพนธ์

ศิรินทร์ เสวตวิหารี. (2556). **การจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดร่องเมิงอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศิลปะและวัฒนธรรม). เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กฤษฎา ตัสมา. (2557). **การจัดการพิพิธภัณฑ์วัดศรีสุพรรณ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน**. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บทสัมภาษณ์

พระราชโพธิวรคุณ (พวยัพ ฐิตปัญโญ). (8 กุมภาพันธ์ 2564). เจ้าคณะอำเภอตอยสะเก็ดและเจ้าอาวาสวัดพระธาตุตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์.

นางศิริรัตน์ คำชมพู. (29 มกราคม 2564). กรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอตอยสะเก็ด. สัมภาษณ์.

แม่ครูอินแก้ว ชัยศรี. (31 มกราคม 2564). รองสภาวัฒนธรรมอำเภอตอยสะเก็ดและประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอตอยสะเก็ด. สัมภาษณ์.

นางอารณณ์ วาณิชพัฒนกุล. (31 มกราคม 2564). กรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอตอยสะเก็ดและอดีตนักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ ผู้ประสานอำเภอตอยสะเก็ด. สัมภาษณ์.

ดร.อนุกุล ศิริพันธ์. (23 มกราคม 2564). นักวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์ชุมชน. สัมภาษณ์.

อาจารย์ประสงค์ อาจหาญ. (29 มกราคม 2564). คณะกรรมการวัดพระธาตุตอยสะเก็ด. สัมภาษณ์.

ว่าที่ ร.ต.ดร.อภิพงศ์ คงสัมพันธ์. (29 มกราคม 2564). รองนายกเทศมนตรีตำบลเชียงตอย. สัมภาษณ์.

นายอิทธิโชค นาคสีดี. (29 มกราคม 2564). ผู้ช่วยนักพัฒนาชุมชนเทศบาลตำบลตอยสะเก็ด. สัมภาษณ์.

อาจารย์สรพงษ์ บุญธรรม. (29 มกราคม 2564). อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเชียงตอย. สัมภาษณ์.

อาจารย์นภัสสร ยะมโน. (29 มกราคม 2564). ครูชำนาญการโรงเรียนตอยสะเก็ดวิทยาคม. สัมภาษณ์.